

Патріарх на відмінно

“Недавно міська рада Львова зробила мене почесним головою Львова перепрошую, громадянином, не дай Боже главою. Я їм сердечно подякував, але сказав: "Дорогі пані і панове, я був би такий вдячний, якби ви були мені написали "чесного громадянина міста Львова". Любомир Гузар, Глава УГКЦ у 2001-2011 рр.

Надія Князев
викладач Державного
університету інформаційно-
комунікаційних технологій, член
Національної спілки журналістів,
м. Київ

Блаженніший Любомир як Глава УГКЦ, вже котрий рік поспіль зібрав своїх вірних, а також прихильників греко-католиків на Різдвяну просфору у Києві. Ця подія, на якій Глава Церкви ділиться із присутніми різдвяним хлібом, символізує духовне єднання. Цього року Просфора випала на День Соборності, і це свято вже стало родинним, парафіяльним святом, "бо добре нам бути разом як родина, громада, Церква!". А вже 10 лютого на прес-конференції у Києві кардинал Любомир (Гузар) повідомив про те, що цього дня Папа Бенедикт XVI прийняв його зречення з уряду Верховного Архієпископа Української Греко-Католицької Церкви. На запитання, чому Папа Римський Бенедикт XVI довго не хотів приймати його зречення, навіть пожартував: "Бо він мене любить".

Я була на прес-конференції Глави Української Греко-Католицької Церкви Блаженнішого Любомира та почула, що *"Святійший отець прийняв відповідно до норми кодексу канонів Східних церков — канон 126, параграф II — зречення його Блаженства Любомира Кардинала Гузара з уряду Верховного архієпископа Києво-Галицького в Україні"*. Бесідуючи з журналістами, Блаженніший Любомир тоді підкреслив, що це зречення не є подією чи рішенням однієї хвилини під якимось тиском обставин. Уже більше двох років готувалися до цього моменту.

Вже як емерит своєму наступнику дав дві поради: втримати внутрішню єдність Церкви, яка присутня не тільки в Україні, та зберегти свою ідентичність, щоби у ній у будь-якому куточку греко-католики не почувалися чужинцями. І друга порада — щоби ми зберегли здатність бути церквою. Очевидно, це й було головним за весь період його урядування.

Як громадянин України кардинал Любомир Гузар від держави нагород-

жений орденами князя Ярослава Мудрого V, IV та III ступенів. Удостоївся Блаженніший нагороди від президентів Леоніда Кучми та Віктора Ющенка. Леонід Данилович нагородив орденом князя Ярослава Мудрого V ступеня Гузара Любомира Ярославовича за визначний особистий внесок перед Українською державою у відродження духовності, утвердження ідей милосердя і злагоді в суспільстві, багаторічну плідну церковну діяльність. Віктор Андрійович відзначав Блаженнішого двічі: перший раз із нагоди 750-річчя заснування Львова, другий — з нагоди 75-річчя від дня народження, і в обох випадках за визначний особистий внесок у духовне відродження українського народу.

Із державних очільників відставку Глави УГКЦ Блаженнішого Любомира (Гузара) прокоментували голова Верховної Ради України Володимир Литвин і экс-Прем'єр-міністр України, лідер ВО "Батьківщина" Юлія Тимошенко. Володимир Литвин, зокрема, наголосив, що колишній Глава Української Греко-Католицької Церкви на своїй посаді продемонстрував здатність налагодити діалог між Церквою і владою: *"Мені здається, Гузар — це приклад людини, яка продовжує служити моралі, духовності, вірі, людям, і який демонструє, як повинен здійснюватися діалог між владою та Церквою"*. Юлія Тимошенко в листі до Блаженнішого Любомира (Гузара) написала, що його пастирське служіння вже давно вийшло за межі Церкви: *"Більше десяти років Ви очолювали УГКЦ, відроджену після багатьох десятиліть гонінь. Ви стали першим її Предстоятелем, обраним після виходу Церкви з підпілля й утвердження незалежності України. Своім мудрим батьківським словом Ви надали українцям до Господа, виходили в любові до Бога і Батьківщини. Я знаю, як прислухалися до Ваших порад у непрості часи випробувань"*.

Прикро, що подію, яку помітили Володимир Литвин, Юлія Тимошенко, преса і громадськість, проігнорував Глава Держави. Коли Любомира Гузара запитали, чи знається із нинішнім Президентом України, то він широко зізнався, що ніколи з Януковичем не бачився, *"лише якось принагідно привітався"*. Натомість каже, що якби зустрівся з президентом, то сказав би йому *"щось позитивне, таке, що було б йому справді корисне"*.

Блаженніший Любомир (Гузар)— більш ніж знакова особа в Україні. Десять років на чолі Церкви — це вже українська історія. 20 грудня 2000 року Україна прощалася з Блаженнішим Мирословом Іваном Кардиналом Любачівським, який помер 14 грудня 2000 року. То був вівторок, і до Львова спеціально приїхав тодішній Президент України. Планували тоді до Львова приїхати і Прем'єр-міністр Віктор Ющенко та голова Верховної Ради України Іван Плющ, проте не судилося. Нині пам'ятають, що того дня у Львові випав перший сніг як символ Божого благословення.

Відхід у вічне життя Блаженішого Мирослава Івана Любачівського завершив практично двадцяте століття — століття, яке він ділив в Уряді митрополита з Андреем Шептицьким та Йосипом Сліпим; століття, яке в історії нашої Церкви почалося 17 січня 1901 року, а закінчилося 14 грудня 2000. Ці три мужі — Шептицький, Сліпий, Любачівський — провадили нашу Церкву у дуже нелегких обставинах. Направду для Церкви 20 століття було суцільною Страсною П'ятницею.

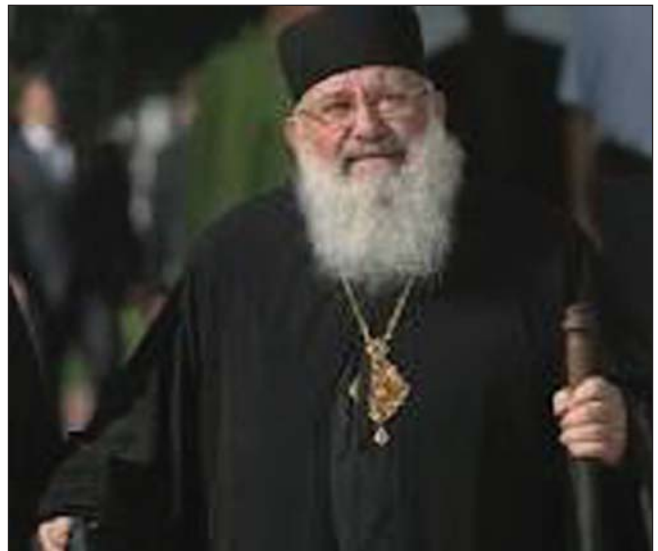
Потому відбувся у Львові 24–25 січня 2001 року Виборчий Синод єпископів УГКЦ, який і обрав Главою Української Греко-Католицької Церкви Владика Любомира Гузара. Тоді ж Любомир Гузар став Верховним Архієпископом Львівським для українців. Святійший Отець Іван Павло II підтвердив вибір Преосвященного Владика Любомира Гузара, титулярного Єпископа Ніси у Ліції, на Верховного Архієпископа Львівського для українців.

Нагадаю, тодішній Виборчий Синод єпископів УГКЦ розпочався Архієрейською Літургією в Архікафедральному соборі Святого Юра, який співслужили 26 єпископів з усього світу разом із Апостольським Нунцієм в Україні архієпископом Миколою Етеровичем. Є всі підстави вважати, що вражаюча однастайність, із якою обрано Главою УГКЦ Любомира Гузара, — результат не лише його шляхетної діяльності як помічника попереднього Глави кардинала Любачівського. Його обрання не було таким незаперечним: йому не вельми симпатизував третій сектор — миряни греко-католики.

Вже як Глава Церкви Любомир Гузар, згідно з церковними законами, склав ісповідь віри та присягу, що вірно та достойно служитиме УГКЦ та Вселенській Церкві. Від імені учасників Виборчого Синоду найстарший Владика Андрій Сапеляк склав Владичі Любомиру Гузару побажання, після чого всі єпископи заспівали *"Многая літа!"*. Ітронізація новообраного Глави УГКЦ відбулася 28 січня 2001 року у Львівській архікафедрі святого Юра. Щирі вітання з цієї нагоди надійшли й від Президента України Леоніда Кучми.

Любомир Гузар не мріяв про те, що очолить Церкву. Він навіть сказав, що отримав те, чого найбільше не хотів. А в свій час навіть до монастиря пішов (хоч це і не першорядна причина), щоб мене не вибрали єпископом. Хотів сховатися... Але той вибір мене не минув. А коли стало ясно за результатами виборів, до чого йдеться, сказав: *"Як треба, то треба. Нема на те ради..."*.

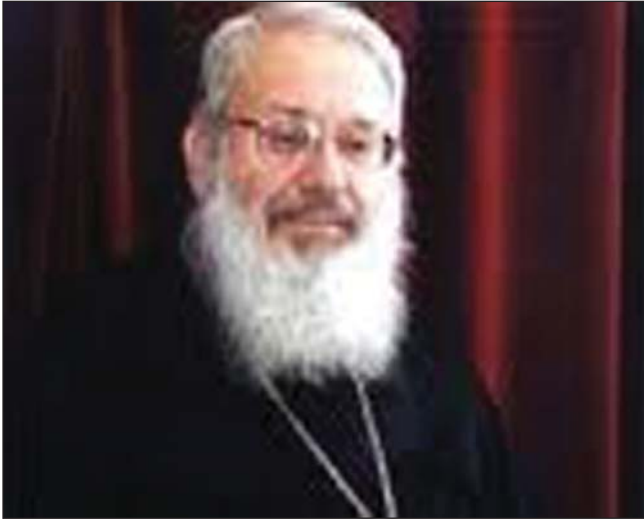
Кульмінаційним моментом інтронізаційної літургії стала проповідь Блаженішого Любомира, у якій кардинал Гузар виклав програму Церкви на майбутнє. Розпочав із найважливішого, найдорожчого у житті народу — Святої Віри! Далі згадав багатство своєї Церкви: прекрасний приклад

єпископів, священників, духовенства, монахів, монахинь, мирян, які направду широко старалися жити оцим даром Святої Віри. Кількома словами пояснив, що, на його думку, значить *"жити Вірою"*. Окремо зупинився на вмінні прощати, і відразу заперечив часту тезу, що уміння прощати — знак слабості, немочі. Особливо в часі труднощів, себто такому, який є великою зміною від того, що було. Наголосив, що і ми повинні старатися перейти на інший спосіб життя християнського, на спосіб життя, щоб бачити очима Христа, діяти, як Христос діяв. Другий наслідок життя у Вірі, на думку Любомира Гузара, це — подолання отого найбільшого лиха, яке сьогодні ще існує в нашому народі, поділу наших християн, якого за часів Володимира не було. Постарався коротко пояснити своє бачення. Його тодішня програма у підсумку: *"жити Вірою, допомагати віруючим і невіруючим, щоби усі були з'єдналися у тій Вірі. Щоб наш народ, наша Церква була би єдиною в Ісусі Христі, щоб у нас завжди живою була надія — бо це від Бога приходить, а не від людей, і щоб на підставі тої Віри ми знайшли один одного, полюбили один одного, об'єдналися один з одним"*. Наприкінці наголосив: це не є особиста програма, — це є те, що ми одержали від наших предків!

За десять років патріаршого служіння Блаженішого Любомира в Україні було всяке, і навіть грізне. Лише один із десяти років його урядування — 2001 рік — відзначився багатьма, і то дуже гучними подіями. Нагадаю, політична тодішня Україна жила касетним скандалом. Не смійтеся, але 5 січня Генеральна прокуратура порушила кримінальну справу проти Юлії Тимошенко. Далі був Форум національного порятунку. Акція 9 березня. Акція *"Україна без Кучми"*. Тертя Кучма-Ющенко і поради один одному придбати собі лопати, щоб не наступати на граблі. А ще 10 травня 2001 року новим послом Росії в Україні став Віктор Чорномирдін. А ще того року було прийнято новий Кримінальний кодекс України. Й окреме 11 вересня. (Я не про саміт *"Україна-ЄС"*). І візит до України блаженного Папи Івана Павла II.

Сам Предстоятель УГКЦ про десятиліття свого патріаршества говорить скромно: *"Як то зазвичай є, були великі плани. Зокрема, надати нашій Церкві певну спрямованість. Довго обговорюючи це питання, Синод Єпископів зупинився на такій формулі — святість об'єданого народу. Це — підсумок і програма. Я вважаю, що у наших обставинах, у час, в якому живемо, святість і єдність є надзвичайно важливими для духовного життя і зростання українців. Друга річ, над чим доводилося трудитися, це після переслідування, намагання знищити нашу Церкву, надати їй добру, "здорову" і прозору структуру, щоби могла йти вперед. Широ скажу: напевно, де-*

ять років замало для реалізації таких планів. Разом із моїми співбратами-єпископами, духовенством і мирянами ми старалися і, думаю, децю досягнули. Але ще треба багато працювати".

Найбільших зусиль докладав Блаженніший, щоб УГКЦ ставала такою Церквою. За десять років його урядування Церква набула чіткої структури. За статистичними даними Державного департаменту у справах релігій в Україні, станом на 1 січня 2010 року Українська Греко-Католицька Церква нараховувала 3765 громад; 106 монастирів, в яких 1250 ченців і черниць; 15 навчальних закладів; 2303 священнослужителів; 3581 культурну споруду.

На сьогодні у Церкві, подібно до інших суспільних структур, є підрозділи, які мають законодавчу та виконавчу владу. Законодавчу владу в нашій Церкві представляють Синоди Єпископів на чолі з Главою УГКЦ, Верховним Архієпископом Києво-Галицьким (від них виходять різні постанови, рішення тощо). Виконавчу владу здійснює від імені Глави УГКЦ Патріарша курія. До її складу входить Секретаріат та підрозділи, зокрема церковні комісії патріаршого та митрополичого/між'єпархіального рівнів. Завданням комісій є втілювати в життя рішення та постанови, прийняті на Синодах, Соборах УГКЦ. Ці структурні одиниці відповідають за виконання завдань, що стосуються їхніх повноважень, а також можуть пропонувати для розгляду законодавчої влади проекти різних рішень, для дальшої праці. На сьогодні в Церкві працюють такі патріарші комісії: літургійна, катехитична, у справах євангелізації, комісія священничого виховання в семінаріях та місія "Постуляційний центр беатифікації й канонізації святих УГКЦ". Є ще митрополичі/між'єпархіальні комісії — у справах молоді, у справах монашества, у справах сім'ї, "Справедливість і мир", у справах шкільництва, у справах душпастирства охорони здоров'я, у справах мірян, для сприяння єдності між християнами, у справах мігрантів, з питань культури, кадрового забезпечення УГКЦ та катехитична комісія Києво-Галицького Верховного Архієпископства.

Роздумуючи не раз над питанням, чим є Церква, Блаженніший і сам зізнавався, що відповіді однозначної немає. Ісус Христос навіть визнавав, що не тільки Його слухачі, але й найбільш вчені та мудрі богослови не можуть зрозуміти, що таке Церква, проте все-таки головна місія Церкви бути пророкою, себто говорити від імені Бога. Кожен член Божого народу є пророком. Церква на правду не повинна займатися політикою, медициною, торгівлею чи іншими видами суспільного життя. Церква повинна виховувати людей, щоб були вони чесними, відданими, відповідальними у будь-якій професії чи праці. Церква — це дар Божий для людства, вона не може зректися свого покликання.

Заслуга Любомира Гузара як Глави УГКЦ, що Церква таки не піддалася жодним спокусам. Звісна річ, що Церква реагувала на різні суспільні події. 24 грудня 2003 року Блаженніший Любомир звернувся до вірних Львівської Архiepархії УГКЦ із проханням... замінити живі ялинки штучними або взагалі відмовитися від такої прикраси оселі, бо такий звичай шкідливий для людської спільноти, тому що нищить природне багатство нашої країни. 23 листопада 2004 року, відразу, опісля оголошення головою ЦВК Сергієм Ківаловим результатів виборів Президента України та масового їх несприйняття Синод Єпископів Української Греко-Католицької Церкви зібрався на двадцять п'яту сесію, де затвердив Звернення з приводу тодішньої суспільної ситуації в Україні. Є окреме Звернення Синоду Єпископів щодо ситуації українських трудових емігрантів. Тоді Церква вимушена була констатувати, що, незважаючи на масштабність феномену трудової еміграції з України, він не отримав належної уваги з боку політичних кіл, а значить, і державних структур. *"Попри декларативну зацікавленість, і то дуже рідкісну, фактично жодна із політичних сил не запропонувала цілісного підходу до вирішення проблем та конкретних дієвих кроків його реалізації"*, — сказано там.

Блаженніший Любомир як Глава Церкви пережив не одні вибори, зокрема й Президента України. Церква його періоду не була осторонь таких подій, проте жодного разу не агітувала за певного кандидата чи певну політичну силу. Очільник Церкви на таке завжди пояснював: *"Ми хочемо бачити владу, яка виявляє щире любов до України. Ми хочемо бачити президентом людину, котра поводитися чесно, котра здобула авторитет політика, який дотримується слова перед народом, перед своїми виборцями. Ми мусимо про це говорити. Але не на користь того чи іншого кандидата. Під цей критерій може підійти один, три чи тридцять кандидатів. Нехай серед них і вибирають — але вже самі. Використання церкви у виборчих перегонях — це двосічний меч. Завжди, коли церква піддається спокусі пристати до якогось визначеного кандидата, — вона на тому програє. Не тільки в нашій країні — повсюди. І добре, що програє, — бо це вчить. Ми не є ані ідеологами, ані суддями, проте наше завдання сказати: уважайте, люди, не продавайте своїх голосів і своїх душ"*. До речі, ніби відчуваючи, що президентські вибори у 2004 році не будуть простими, Синод Єпископів 8-9 червня 2004 року заборонив священникам балотуватися до державних органів влади усіх рівнів. Священники могли тоді балотуватися до органів місцевого самоврядування з дозволу місцевого єпарха (екзарха), проте їм було заборонено балотуватися до органів місцевого самоврядування від будь-якої політичної партії.

Блаженніший Любомир вважає, що Церква і Держава, радше влада, є складовими частинами життя народу. Церква має певні завдання, зокрема, виховувати людей — громадян вільних, свободолюбивих, моральних. Тому із державою як Церква, так і її Глава були завжди відкритими. Відносини Церкви із Державою визначаються і тоді, коли Церква відкрито заявляє, що за час будівництва Патріаршого собору Воскресіння Христового Української Греко-Католицької Церкви на Лівому березі Дніпра у Києві держава не повернула біля 5 мільйонів гривень сплаченого податку на додану вартість. І далі скромно отак: *"Ми не претендуємо на преференції чи пільги, але були би вдячні, якби нам, як добросовісному платнику податків, влада повернула заборговане ПДВ, бо це передбачено законом"*.

Здається, добре бути очільником церкви в релігійному суспільстві. Аналітичні дані, соціологічні опитування майже в унісон кажуть, що українське суспільство чи не найрелігійніше в усій Європі. За тими ж даними близько 90% українців вважають себе віруючими людьми, ототожнюючи

себе з певною конфесією, або залишаючись позаконфесійними. Водночас в Україні є ще цілі покоління людей, які зростали без Бога і будь-якої церкви. Більше того, Україна за короткий час зайняла всі лідируючі позиції у міжнародних рейтингах про хабарництво та корупцію, а Група держав Ради Європи проти корупції (GRECO) майже прописалася в Україні.

Залишимо на потім детальні пошуки такого різношерстого і ніби не пояснюваного українського ноу-хау. Хтось скаже, що пояснення треба шукати у відсутності у нас еліти та інтелігенції. Може, і правда, "адже бути елітою — це не лише піти до школи навчитися читати, писати, трошки думати й мати високу освіту". Закономірно, що така ситуація спричинена і тривалим системним нищенням усього, що пов'язано з Богом. Декрет про свободу совісті, церковних та релігійних товариств, який Рада Народних Комісарів прийняла 20 січня (20 лютого) 1919 року, — вже історія, але його наслідки — нинішня очевидність. Нагадаю, що за ним церква на ціле століття була відокремлена від держави. Тоді було і визначено, що зі всіх офіційних актів будь-яка вказівка на релігійну належність чи неналежність скасовується.

Правда, тим самим декретом забезпечувалося вільне виконання релігійних обрядів, оскільки, як тоді було модно пояснювати, вони не порушували громадського порядку, не посягали на права громадян та Радянської Республіки. Але державні та інші публічно-правові громадські події вже перестали супроводжуватися релігійними обрядами чи церемоніями. Цим самим декретом була відмінена і релігійна клятва та присяга. Натомість, в окремих випадках держава передбачила урочисту обіцянку. Право реєструвати акти цивільного стану отримала державна влада, зокрема відділи запису шлюбів та народжень. Ніхто не міг, покликаючись на свої релігійні переконання, ухилитися від виконання своїх громадянських обов'язків. Правда, винятки дозволяли в кожному окремому випадку за рішенням суду. Цим самим декретом школа відокремлювалася від Церкви. Було заборонено викладання релігійних наук у всіх державних закладах, а також приватних, де викладали загальноосвітні предмети. Громадянам залишили право навчати і навчатися релігії у приватний спосіб. Тоді церковні та релігійні товариства втратили право володіти власністю. Окрім цього, такі громади не мали права юридичної особи, а все їхнє майно ставало народним надбанням.

У суверенний період Держава до Бога, релігії та церкви ніби й навернулася. Маємо Конституцію України із преамбулою "усвідомлюючи відповідальність перед Богом...". Отримали громадяни України право на свободу світогляду та віросповідання. Державні мужі та їхні дружини на великі християнські свята привселюдно в храмах із народом, причому зі всіма і відразу. Блаженніший Любомир про таку конфесійну відданість висловився більше, ніж конкретно: "Якщо хочете помолитися з нами, то будь ласка, але ось цих гостинних нападів під час літургії не потрібно".

Блаженніший Любомир вже як емерит про владу, суспільство і церкву роздумує в своїй аудіокнизі "Суспільство влада". Роздумує вже не як Глава Церкви, роздумує вільно, без застережень, і багатьом видається, що відколи Любомир Гузар емерит, то став сміливіше висловлюватися про владу, про політиків. Сам Любомир Гузар каже, що емерит справді має певні свободи, має більше часу, більше можливості призадуматися.

На прес-конференції з нагоди презентації нової аудіокниги ставили питання "складні своєю конкретністю" про Українську православну церкву, бо, на жаль, дуже багато речей відбувається у "тій сірій зоні (між чорним і білим), і то-мо сказати абсолютно так, або сяк, — не є легко". Блажен-

ніший Любомир відповідав про владу, яка *"то є велика трудність бути при владі, вміти дати собі радість у дуже складних обставинах життя"*. Про закони, як їх трудно написати, бо *"закони — то не є академічні справи, життєві вказівки"*. На сей раз розмову з Блаженнішим Любомиром провела український політик, народний депутат України Леся Оробець. Вступне слово до книги виголосив президент Української асоціації релігійної свободи Віктор Єленський.

Роздумуючи про сумління кожного, де і *"політик не є виняткова постать"*, Любомир Гузар вважає, що *кожен сумлінням своїм "сягає Божого благословення на свій народ"*. А відрізнути політика, який своєю роботою служить країні, чи лише вдає таке, можна... по його вчинках, так само, *"як яблуно пізнає по тих яблуках, які на ній ростуть"*. Якщо ж нема наслідків, то *"можна сказати цілком спокійно, що це є така голосна труба чи бубон, який робить багато шуму, але не дає жодного ефекту"*.

Політикам, *"не тільки теперішнім, а всім від початку світу і до кінця світу"* радить *"пам'ятати, що вони є слуги народу"*, і що не живуть для себе, тому *"дуже важливо для політиків, сьогодні в Україні й у цілому світі старатися бути людиною чесною, але також і дуже компетентною в своїй діяльності"*. На його думку, не має значення, чи то сільська рада, чи парламентар, людина до своєї праці мусить бути підготовлена: *"І то солідно підготовленою, знати про що розходиться. Мати ті підставові знання, і вмільності, щоби своє завдання гідно сповняти"*.

Його Блаженство щиро дивується розумінню народом політики як *"чогось брудного"*. На таке каже, що політика є *"абсолютно одна з найкращих форм людської діяльності, де людина може дуже багато добра зробити, якщо пам'ятає, що служить народу, що працює для людей"*.

Роздумуючи про спокусу державних діячів і політиків, вважає, що є вона частиною нашого життя, але *"спокуса — то не є лихо"*. І не трагедія. Спокуса — *"то виклик, щоби показати, утвердитися в добрі, гартуватися в добрі й доказати свою віру Богові і ближньому"*. Водночас Любомир Гузар усвідомлює, що у політика більше спокус, ніж у селянина, але *"хто йде в політику, мусить бути свідомий того, що йде на такий більший двобій з дияволом і спокусами"*. Щоправда, за умови, якщо хоче бути чесним, насправду хоче робити добро, гідно сповняти своє покликання. Блаженніший відразу застерігає: політик повинен бути свідомий, що то не є легко.

Бесідуючи про роль духівника в житті політика, Його Блаженство заперече *"найкращий і найсильніший" його вплив. "Це є дуже небезпечне твердження!"* — наголошує Любомир Гузар. Насправду, духівник може багато допомогти, і допомогти будь-кому, і, як приклад, розповідає про спілкування Івана Мазепи та його матері, яка стала монахинєю, і яка, напевно, *"йому радила і як мати, і як монахиня"*. Це з української історії. В США, наприклад, конгрес має *"цілу низку духівників різних віровізнань"*, з-поміж яких конгресмен може собі обрати духівника. На український день, що припадає в США на 22 січня, до конгресу запрошують українського священника, щоб він розпочав день із молитви. На думку Блаженнішого Любомира, як в Україні, так і поза нею, ми не повинні створювати враження, що той, хто стане духівником політика, буде ним керувати: *"Він не має ним керувати. Він має йому допомогти поводитися чесно, поводитися не політично правильно, бо він не є політик. Він є духівник. Але не приписувати духівникові забагато"*.

У бесіді про державного лідера, поставленого Богом, як ми *"любимо казати, як когось виберуть: о, то є Божий помазаник!"*, пригадує біблійних Савла і Давида, бо *"ми напевно знаємо, що вони були помазанці Божі"*. Королі ще можуть

собі приписати, що вони є помазані Богом. Щоправда, "все що діється, діється у зв'язку з Богом. Але діється або з Божого благословення, або з Божого допущення". Бог насправду допускає, щоб люди самостійно вирішували дещо. Наводить приклад із життя церковного про святу Терезу, "містичку, яка мала дуже особливий контакт з Ісусом Христом". Якось помер настоятель отців кармелітів, і свята Тереза хотіла, щоб обрали певного кандидата. Зі своїми міркуваннями поділилася з Ісусом Христом, який такої ж думки був про кандидата-настоятеля. Але... "отці-виборці не хтіли!", тому "мусимо бути свідомі, що Господь Бог залишає свободу, і приписувати все Господу Богові не можемо!".

Важким для Блаженнішого Любомира було запитання, чи завжди народ заслуговує на свого правителя". Нам не дано знати Божі шляхи", але з людської сторони, наприкладі виборів, видно, що "Господь Бог нікого не накидає, і не примушує", бо, маючи волю, вибирай і роби якнайкраще. Більше того, виявляється, "старатися якнайкраще згідно з нашим сумлінням обирати" — то є наш громадянський обов'язок, і не варто "приписувати Богові те, за що люди відповідають".

Блаженніший Любомир вважає, що в духовному та моральному плані влада може бути гіршою від свого народу, і за приклад ставить гітлерівську чи, наприклад, комуністичну. Або владу королів-розпусників. Проте, наголошує кардинал, "добра влада — від Бога в першу чергу". Проти влади, яка "на межі", і яку тяжко назвати доброю для народу, навіть якщо вона і сильна, треба протиставлятися. Щоправда, якщо на таке є сила. Протиставитися такій владі може кожен. За приклад гідного протиставлення наводить інженера Макаренка, який не підписався під знесенням Михайлівського собору.

Проте, революції Блаженніший не дуже схвалює, хоча "революція може бути виправдана в дуже особливих обставинах", а не щодня: "Ми знаємо, де-факто, що революції — то не є дуже мудра розв'язка. Маємо большевицьку революцію. Маємо французьку революцію. Чи вони були такі дуже мудрі — я сумніваюсь. Хоча вони виступали проти певних рішень. Сама революція в собі це не є, звичайно, дуже добра розв'язка".

Є в книзі і про депутата у "рясі", який, швидше, на його думку, "ділить громаду, аніж приносить користь". Більше того, "якщо він є серйозний депутат, то він повинен присвячувати багато часу тій роботі. Це значить, що він не зможе присвячувати себе духовній праці!". Сумнівається Блаженніший, щоби такий депутат багато проповідував серед колег-депутатів: "Якщо він таке робить, то він мав би ставати духівником!". Таке собі замкнене коло. А ще політична діяльність такого депутата мусила би бути абсолютно бездоганною, щоби ніхто йому не сказав: "Лікарю, вилюй себе сам.", і "тому є абсолютний противник!".

Водночас особистості Любомир Гузар відводить належну роль. Як в церкві, так і в державі. Митрополита Андрея називає великою людиною. Із Блаженним Папою Іваном Павлом II "був у контакті, хоч час до часу", проте говорити про дружбу як щось постійне не наважується. Вважає, що особистості мають потребу у друзях, щонайменше одному, "але якщо є два-три, то є Божя ласка!", бо "інакше залишається дуже самотнім".

Роздумуючи про публічну і показову набожність політиків, каже, що то є несерйозно. Сам Блаженніший зізнався, що молиться, "щоб політики на високих посадах трактували релігійно дуже серйозно", щоб "релігійність людей на високих становищах була щирою". На запитання, як має церква ставитися до своїх парафіян — державних діячів, відповідає "не по-рабськи", хоча і "не можна до політика ставитися так, як до молодого хлопця".

По жертва кожного, навіть політика і бізнесмена, на думку Його Блаженства, "має походити від щирого серця", хоча "люблять щось там подарувати, особливо, що видно: гарну чашу, гарний ліхтар, пізніше, всім показувати". На таке Блаженніший пригадав Святе Письмо, коли Ісус похвалив бідну вдову, і "якщо хтось дає, щоб сподобатися людям", то, на його думку, ображає Бога, "хоча я не можу бути суддею. Може, то є дорога до чогось!".

На прес-конференції з нагоди презентації аудіокниги, Блаженнішого Любомира запитали його думку про жертву, яку зробив бізнесмен Дмитро Фірташ для Українського католицького університету. Пожертва велика, і багато хто її не зрозумів. Блаженніший Любомир подякував за запитання і попросив розрізнити церкву і не церкву, бо "університет, навіть УКУ — то не є Церква". Зупинився на підході Церкви до жертв, і пригадав ситуацію з будівництвом собору. Коли Церква почала будівництво Собору Воскресіння Христового, то відразу ж вирішала, що не буде приймати "будь-яких жертв, у яких може тайтисся бажання керувати церквою". А за жертву університету, науковій інституції сказав: "Богу дякувати!", проте застеріг, що якщо ректорат УКУ приймає "такий поважний дарунок від мецената, мусить дуже мудро і обережно підійти і сказати виразно: пане добродію, пане меценате, ми вам дуже вдячні. Але пам'ятайте, ми бажемо зберегти автономію".

Є в книзі про лібералізм і толерантність. Про ту межу для політика, яка би не дозволила йому "бути ретроградом, і не закриватися від нових віянь, але при цьому не втратити своїх цінностей як християнин". Його Блаженство, певно, уявив себе на місці політика, бо декілька разів назвав її дуже-дуже складною справою. Щоправда, для сумлінного політика, який "остаточно повинен іти за голосом своєї совісті".

Блаженніший Любомир вважає дуже несправедливим, що зі страху перед мусульманами "дуже обороняють їх права", коли в школах США дозволена молитва мусульман, а християни такого права не мають. Тут Блаженніший більше, ніж очевидний: "Дозволяти одним, бо бояться, щоби знов не висадили якийсь будинок. А чого забороняють християнам? Бачите, то не є політика, то не є державне мислення. Це є, на мою думку, підлота. Крах! Заперечення права зі страху!".

Слухаємо міркування Блаженнішого Любомира і про націоналізм. Кардинал переконаний, що "абсолютно варто розвивати почуття національності", і рекомендує бути обережним у сприйнятті європейцями націоналізму, бо вони відкрито, може, і не виявляються як націоналісти (на пам'яті, певно, німецький націоналізм), "але ви підійте до Франції, якщо хочете побачити націоналізм, далеко гостріший, ніж в Україні".

Далі розмірковує про націоналізм у "гарному, достойному" значенні слова, що означає любити свій народ. Про правдивий щирий націоналізм, який є підставою патріотизму. "Націоналізм — то не є гріх", як і патріотизм, вінцем якого також є любов до свого. Відразу ж застерігає: "не заперечувати ці самі права своєму ближньому", бо то вже шовінізм. І про міжнародну політику, де споконвіку "один виграв за рахунок іншого", на жаль!

Блаженніший пам'ятає ще ту Америку, в якій не було порнографічних фільмів, і всі "фільми були морально здорові". Коли алкоголь в неділю до 13.00 ніхто не продавав, бо "то є час, коли Ви маєте Богові служити".

В контексті про моральне здоров'я говорить і про комуністичний режим, "який робив враження морально чистого". Насправду, порнофільмів в СРСР не показували, але ми стали "спадкоємцями тої дуже фальшивої моральності, яка представлялася мораллю", і наслідком такої псевдоморальності є нинішнє ставлення наше до корупції: "Ми сьогодні

великий крик робимо щодо корупції. Але ми бачимо корупцію як фінансово негативне щось. Але якось нема наголосу, що це є морально щось негативне. Що це є злочин, пишемо закони, немовби закони могли нас від того врятувати. Закон не врятує від корупції. Від корупції може нас врятувати почуття моральності. Тому треба плекати і зі сторони церкви, і зі сторони влади. А головно — в школах".

Блаженніший Любомир є прихильником відокремлення церкви від держави, бо "є держава, і є церква", такі собі "інститути, які мають багато спільного тим, що вони служать тому самому народові, але які мусять зберігати свою позицію". Інакше буде одне нещастя, коли церква хоче керувати державою, чи друга трагедія, коли церква стає до послуг держави: "Держава йде своїм шляхом, має свої закони... Церква тільки пригадує: Божий закон такий! Вона абсолютно не повинні пхатися до політики, бо вона тоді тратить своє посланництво!".

Є у книзі й про державну віру і віру більшості. Про підтримку державою церкви, що то "значить, що держава використовує церкву, а це для церкви є дуже негативно". А те, що сьогодні робиться, "то дуже-дуже складна річ: держава не фаворизує, вона підкорює ту Церкву, щоби могли з нею робити, що хочеш! То не є на користь церкви! То не є на користь держави!".

Роздумуючи на прес-конференції про свіжі події доккола Десятинної церкви, Його Блаженство висловився, що "може бажати одного: щоби такі ситуації були розглядувані і були розв'язувані по-Божому, і щоби не було насміху над Божим законом". І знову про відповідальність, чи, правильніше, відмову від відповідальності, яка негативно відбивається на церкві чи державі, внаслідок чого обидві втрачають довір'я.

Роздумує Любомир Гузар і про єдину українську церкву, створення якої потрібно "для спасіння віри, бо Ісус Христос створив одну Церкву, а не чотири чи десять". Що Київська Церква "є свідомістю обов'язку перед Богом, що ми маємо повернутися до єдності", бо "доки ми не повернемося, ми не будемо вповні християнами". У такій об'єднаній церкві було би набагато більше парафіян, бо "ми були свідоміші, було би легше працювати!". У справі об'єднання "держава має нам помагати, значить створювати певний простір, в якому ми можемо як церкви працювати і шукати тої єдності".

Є в книзі й про монументальних свідків якогось іншого, нехристиянського переконання. Про божків, що є "свідченням, що ми не здійснюємо свого християнства!", через яких "християнство і не дуже росте, бо люди більше мають перед очима Леніна, свого божка, а не Христа! Я думаю, що це є казівкою нашої дійсності сьогодні! Ми повинні позбутися

пам'ятників-божків, а ставити храми Богові! Тому богові, який справжній!". Роздумуючи про турботу держави і Бога про кожного, пригадує Сталіна, який був "питомцем семінарії", і для якого "одна школа, яку він мав, то була релігійна школа", а тому релігійні обряди і комуністичні звичаї були в дечому дуже схожі: "Я не кажу, що він (Сталін) релігію християнську поширював, але він думав тими категоріями. І цього треба бути свідомим!".

І знову про державу і церкву. На сей раз про співпрацю в матеріальному, культурному і духовному. Про можливості кожної. Церква не має можливості забезпечувати матеріально, проте вона повинна "заохочувати людей працювати, щоби ці матеріальні блага були". Водночас церква мусить "звертати увагу держави, якщо держава не забезпечує людей. Бо то є несправедливо. То не є добре!". Блаженніший Любомир щиро надіється, що "рано чи пізно державна влада прийде до того розуміння, що хоча ми є відділені за конституцією, але це відділення — то є заперечення один одного!".

На завершення про нове покоління. Його треба виховувати: "Будьмо собі щирі: я говорю як стара людина — ми залишаємо нашим молодим співбратам поганий світ. Ми це його не впорядкували, як повинно бути! Тому залишаємо їм це дуже багато не сповненого, замішаного, неочищеного! Незрозумілого! Повинні ми, старі, вдарити в груди і старатися вже використовувати, якщо трошки ще маємо сили, щоби тим нашим молодшим співбратам допомогти. Але вони мусять самі працювати. Вони мусять вчитися. Немає ради. Це не тільки зміна покоління — то є дуже критична зміна! Одним словом — дуже багато праці від них (нових) вимагається!".

А тому Блаженнішому Любомиру напевно важливо мати можливість "гідно і належно виховувати громадян", мати свої школи. А поки що, "на жаль, церква не має шкіл, де би можна було виховати трохи тих людей", тому активно використовує новітні технології, бо, "якби сьогодні був Ісус, він також би використовував інтернет", хоча для самого Любомира Гузара "комп'ютер, інтернет — то є великі містерії", бо, як жартує, "вчився писати гусячим пером". Правда, сповідь "мусить бути особистою"...

Не бажаючи понизити митрополита Йосипа Сліпого, називаючи його Патріархом, визнає, що найбільший вплив мав усе-таки Митрополит Шептицький, хоча його бачив лише раз малим хлопцем. Блаженіший Любомир визнає, що є учнем Андрея Шептицького. Такий собі "шептицьківець", хоча не прийнято церковників називати такими поняттями. Правда, говорячи про Блаженішого Любомира, можемо вже говорити і про "гузарівців" (даруйте, Ваше Блаженство), яких уже, слава Богу, маємо. До кого належатиме нинішня глава Церкви — час покаже?!

Говорить Блаженніший Любомир (ГУЗАР):

— Після війни жив один священик голландського походження на ім'я Веренфрід ван Страатен — засновник організації "Церква в потребі". Якось він приїхав до Кельна, мером якого був Конрад Аденауер, пізніше — видатний канцлер Німеччини. Отець прийшов до нього привітатися й каже, тримаючи в руках великий капелюх: "Тут ми збираємо кошти для потребуючих людей з усієї Європи". Аденауер витягнув з кишені 50 марок. Він вирізнявся надзвичайною мудрістю як державний діяч, а як людина — скупістю. Відтак за десять днів, закінчивши місію, Веренфрід ван Страатен прийшов попрощатися: "Пане мер, дуже вдячний, що мешканці міста мене підтримали. Я зібрав 97 тисяч марок. Яким почувався би щасливим, якби та сума округлилася до ста". Конрад Аденауер сів за стіл і виписав чек на три тисячі.

— Ви мали нагоду побачити, що зроблено для нашого Патріаршого собору, — продовжив архієпископ. — Гадаю, вам сподобалося. Але, може, у вашому серці защеміло, мовляв, якби було добре побачити закінчений храм наступного року... Гадаю, я сказав усе, що треба.

Газета "День", №5, 17 січня 2012 р.

